

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 30.01.19

Dette dokumentets nettsadresse (URL) er:

https://www.litteraturogmedieleksikon.no/cm4all/uproc.php/0/kontrafaktisk_historie.pdf

Kontrafaktisk historie

(_sjanger) En alternativ framstilling basert på at noe i historien skjedde annerledes enn det faktisk gjorde (Hva ville skjedd hvis Hitler vant 2. verdenskrig?). Både historikere, forfattere, filmregissører og andre kan lage kontrafaktiske historier på grunnlag av kunnskaper og fantasi. Slike historier er en slags tankeeksperimenter.

Innen skjønnlitteratur brukes ofte betegnelsen “alternate history”: “Alternate history or alternative history is a subgenre of speculative fiction (or science fiction) and historical fiction that is set in a world in which history has diverged from the actual history of the world. Alternate history literature asks the question, “What if history had developed differently?” Most works in this genre are based on real historical events, yet feature social, geopolitical, or industrial circumstances that developed differently than our own.” (<http://www.goodreads.com/genres/alternate-history>; lesedato 10.06.13)

En gruppe historikere skriver om “hva hvis ...”-scenarier i Niall Ferguson (ed.): *Virtual history: Alternatives and counterfactuals* (1998). En tilsvarende bok er Andrew Roberts (ed.): *What might have been: Imaginary history from twelve leading historians* (2005).

Kontrafaktisk litteratur er en blanding av spekulasjon og sannsynliggjøring. Det er den litterære parallellen til kontrafaktisk historieskriving.

“There are three common elements in all alternative history stories:

- Background history the same as the real world.
- A change at one critical point (the Point of Departure).
- A story that explores the consequences of that change.

[...] To create a point of departure we start with an actual historical event, such the Battle of Waterloo. Then we give it a different outcome. So, instead of Napoleon losing the Battle of Waterloo, he wins. That’s the starting point for building a different world. Because of that one alteration, more and more things change, creating the alternative history. [...] Some academic historians research and make

cautious speculations on the possibilities of ‘what might have happened’. The historians who write counterfactual history books write them as non-fiction: articles, essays or chapters in history books. Despite their caution, these ‘counterfactual histories’ are dismissed as frivolous by many historians. Others see value in them, as considering alternative outcomes helps to illuminate the consequences of real decisions and events. Counterfactual history and plausible alternative history can easily be confused, as some alternative history writers use the ‘history book’ format as a conceit. Counterfactual history though is fundamentally interested in examining the point of departure itself and its historical importance. In contrast, alternate history writers are more interested in developing the hypothetical events that flow from the point of departure. One counterfactual history book is: *Virtual History: Alternatives and Counterfactuals*, edited by Niall Ferguson. It includes essays on a still-born American Revolution, Home Rule for Ireland in 1912, Kennedy surviving his assassination, etc. [...]

Plausible alternative history takes as a point of departure:

- A likely outcome from a real event.
- Altering a strategic military or political choice to another that was considered at the time.
- Small events with big repercussions.

Likely outcomes include things like close fought battles being won instead of lost or assassination attempts on important figures succeeding. [...] The small events can be things like messages going astray, or being intercepted, weather being different, lucky breaks and accidents.” (Graeme Shimmin i <http://graemeshimmin.com/what-is-alternative-history/>; lesedato 16.10.17)

Romanen *The Battle of Dorking* (1871) av militærhistorikeren George Chesney handler om en tenkt og vellykket invasjon av England. Invasjonsstyrken kommer fra et land som ikke er navngitt, men som minner om Tyskland. Da boka ble utgitt, hadde Tyskland nylig vunnet militært over Frankrike.

Romaner kan ha handling knyttet til en kontrafaktisk historisk begivenhet. “Historien om den profesjonelle morderen Sjakalen, engelskmannen Frederic Forsyths debutroman, kan virke absurd. Vi *vet* at de Gaulle ikke ble myrdet av en snikskytter. Men dette merkværdige, uhistoriske “tenk om” fanger oss inn.” (Dahl og Nordberg 1982 s. 269) Den britiske dikteren Owen Sheers’ *Motstand* (på norsk 2008) foregår i Wales i 1944 etter en mislykket D-dag og der halve Storbritannia er okkupert av tyskerne.

I Philip K. Dicks science fiction-roman *The Man in the High Castle* (1962) beskrives en verden der Tyskland og Japan har vunnet 2. verdenskrig og delt USAAs landområder mellom seg. I romanen skildrer Dick blant annet hvordan den gamle amerikanske kulturen delvis overlever fordi den utgjør “samleobjekt” for rike

amerikanere. Eric-Emmanuel Schmitts *Adolf H's to liv* (på norsk 2006) handler blant annet om hvordan Schmitt tror det ville ha gått hvis Hitler hadde kommet inn på kunstakademiet slik han ønsket.

Andre eksempler:

Keith Roberts: *Pavane* (1968) – England forblir et katolsk land etter renessansen

Martin Cruz Smith: *The Indians Won* (1970) – de amerikanske indianerne motstår de hvites invasjon av deres land

Harry Turtledove: *A Different Flesh* (1988) – en historie om hvordan vi behandler Homo erectus, en “nesten” menneskelig art som har overlevd helt til vår tid

Robert Harris: *Fatherland* (1992) – nazistene vinner 2. verdenskrig og handlingen i boka foregår i 1964

Jean-Christophe Rufin: *Røde Brasil* (2001) – en fransk lege og forfatters historiske roman om en fiktiv fransk erobring av Brasil på 1500-tallet

Den spanske forfatteren Fernando Díaz-Plajas roman *Seiers-defileringen* (1976) har en handling der republikanerne vinner den spanske borgerkrigen (Strosetzki 1996 s. 333).

Den amerikanske historikeren Robert Sobels roman *For Want of a Nail: If Burgoyne Had Won at Saratoga* (1973) “is an alternate history novel [...]. The novel depicts an alternate world where the American Revolution was unsuccessful. [...] The Point of Divergence is the arrival of reinforcements for British General Horatio Gates during the Battle of Saratoga, which turns the tide of the American Revolutionary War to the favor of the United Kingdom, which then stamps out the rebellion. Afterward, the colonies are reorganized into the more centralized and autonomous Confederation of North America (CNA), while thousands of revolutionaries that weren't executed or imprisoned sojourn westward, founding the nation of Jefferson in the place Texas would have been. Under the charismatic yet steady leadership of Andrew Jackson, it unifies with the neighboring Republic of Mexico to create the United States of Mexico (USM) in 1820. The new republic is soon embroiled in a continental power struggle with the Confederation of North America. Although historical figures factor heavily in the beginning, such as Thomas Edison essentially inventing most modern technology, there are also new faces in the CNA and the USM, such as the idealistic automobile mogul Owen Galloway and the histrionic liberal governor Richard Mason, the nepotistic narcissist Benito Hermión, as well as the bastardy Corrupt Corporate Executive Bernard Kramer who leads his company Kramer Associates in attaining dizzying heights of power. Throughout this entire book, one finds that two hundred years of history becomes a lot more interesting when you don't know what happens next.”

(<http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Literature/ForWantOfANail>; lesedato 19.07.17)

“Det er 1941, og Hitlers Nazi-Tyskland har vunnet krigen over Storbritannia. Winston Churchill er mest sannsynlig henrettet i Berlin, kong Georg VI er fengslet i Tower of London, og de britiske gull- og valutareservene er shippet til Canada. Det å skrive kontrafaktisk historie om Hitler, at han har vunnet annen verdenskrig, er ikke sensasjonelt i seg selv, men [den britiske forfatteren] Len Deightons roman *SS-GB* [1978] er en av de sterkeste og mest interessante bøkene i sjangeren. Vi følger Scotland Yards Douglas Archer, enkemann og feiret detektiv, som manøvrerer seg i en politiorganisasjon styrt av SS-Gruppenführer Fritz Kellerman. En tilsynelatende ordinær drapsetterforskning tar uventede retninger da SS sender Standartenführer Oskar Huth til England for å ta over saken. Archer ender brått i et vepsebol av interne nazi-maktkamper, engelsk motstandsbevegelse og de som vil ha USA med i krigen.” (Asbjørn Slettemark i *A-magasinet* 31. mars 2017 s. 44)

“*SS-GB* is a classic work of alternative history, set in a world where Nazi Germany invaded Great Britain in 1940. Written by Len Deighton and published in 1978, it’s one of the few alternative history novels to top the bestseller charts. The BBC broadcast a five-episode miniseries adaptation of *SS-GB* in March 2017. [...] In a Britain occupied by Nazi Germany, a British detective investigates the murder of a nuclear physicist. He must unravel the complex plots of his German superiors and the British resistance, in order to survive and transfer the secret of the atom bomb to Britain’s last hope: the USA. [...] Deighton shows a frighteningly plausible alternate Britain, rapidly caving in to Nazi tyranny. [...] Like *Fatherland* by Robert Harris, *SS-GB* uses the alternate world as a setting and makes no real attempt to create a coherent alternative history. Len Deighton provides no point of departure that enabled the German army to get across the English Channel, and the progress of the German invasion of Britain is barely explained. [...] Unlike most ‘Nazi victory’ novels, which tend to be set decades or even centuries after the war, *SS-GB* is set less than a year after Britain’s surrender. How the country has become quite so settled under German occupation in such a short period is never explained. [...] King George VI is held in the Tower of London. [...] Queen Elizabeth and her daughters escape to New Zealand. [...] Rear Admiral Connolly creates a British government-in-exile in Washington DC, but has trouble gaining diplomatic recognition. [...] The British nuclear bomb research laboratory, at Bringle Sands in Devon, is taken over and the scientists taken into custody. [...] The ‘nuclear research laboratory’ at Bringle Sands is not historical, and there is nowhere called Bringle Sands in Devon. In reality, in 1940/41 the British nuclear project centred on the universities of Liverpool, Birmingham, Oxford and Cambridge. [...] The original hardback edition of *SS-GB* also included two false documents on the dust jacket: a British stamp featuring Hitler’s head and a 1941 postmark, and a photograph of Hitler taking the salute as his troops march down Whitehall. [...] Stormtroopers marching past the Houses of Parliament and swastikas flying over Buckingham Palace are rather overused images.” (Graeme Shimmin i <http://>

graemeshimmin.com/ss-gb-book-review; lesedato 13.10.17) Deighton og filmskaperne kunne basere seg på faktiske nazistiske dokumenter om hvordan Storbritannia skulle styres under den tyske okkupasjonen. Tyskerne hadde planene klare for det britiske samfunnet etter erobringen.

Den portugisiske forfatteren José Saramagos roman *Historien om beleiringen av Lisboa* (1989) har Raimundo Silva som hovedperson. Silva, “proofreader for a Lisbon publisher, decides on a whim to put a negative into a history text, effectively recasting Portugal’s past: during the siege of Lisbon in the twelfth century the Crusaders did *not* come to the help of the king of Portugal against the Saracens. Rather than causing Silvia to loose his job, his act of insubordination grabs the attention of his new superior, Dr. Maria Sara, who is fifteen years his junior. She persuades him to actually write this new history, and as he begins to create his revisionist tale the two fall in love.” (Boxall 2006 s. 776)

I amerikaneren Philip Roths roman *The Plot Against America* (2004) tenker forfatteren seg konsekvensene av at den svært populære, men tyskvennlige og antisemittiske flygerhelten Charles Lindbergh blir valgt til president i USA i 1940. I den reelle historien var det Franklin Delano Roosevelt som ble (gjenvolgt som) president i 1940. Roths roman sjokkerer leseren “when the story swerves into “What if?” mode. The anti-Semitic, isolationist air-ace Charles Lindbergh unexpectedly wins the 1940 presidential election and, for the two years before his mysterious disappearance, gradually unleashes quasi-Nazi forces in the U.S. He negotiates a cordial “understanding” with Adolf Hitler, and accepts his anti-Semitic policies. His contemporary successor begins to establish a fascist regime complete with pogroms, but in the subsequent election F.D.R. [= Franklin D. Roosevelt] wins and history as we know it is restored.” (Boxall 2006 s. 944)

Den amerikanske forfatteren Michael Chabon ga i 2007 ut romanen *The Yiddish Policemen’s Union*. Handlingen er basert på et reelt forslag: “I november 1938, to uker etter krystallnatten i Tyskland og ti år før staten Israel ble etablert, lanserte USAs innenriksminister Harold Ickes et fascinerende forslag. Ickes hadde nylig besøkt Alaska og diskutert strategier for økonomisk vekst i den forblåste utposten i nord. Nå lurte han på om ikke Europas forfulgte jøder kunne være løsningen for USAs mest tilbakestående stat? Tanken om å åpne for jødisk masseinnvandring til Alaska ble videreutviklet i en offisiell rapport to år senere, like før andre verdenskrig brøt ut. Ideen vakte imidlertid liten begeistring hos president Roosevelt og døde en rask død i Kongressen. Slik ble drømmen om en jødisk fristat på tundraen en av historiens mange fotnoter og *could have beens*. Men i Michael Chabons roman *Den jiddische politiforening*, som kommer på norsk i disse dager, utforskes tanken videre. Boken utspiller seg i Sitka, en reell by i Alaska som i Chabons alternative versjon er blitt en millionhovedstad for regionens sammensatte jødiske befolkning – *the frozen chosen*, som de kalles et sted.” (*Morgenbladet* 3. – 9. juni 2011 s. 32)

“Paul Austers nye roman *Man In The Dark* [2008] er en kontrafaktisk fortelling om et USA i borgerkrig, hvor New York leder en fraksjon i kamp for å forlate unionen og opprette den nye nasjonen ISA (Independent States of America).” (*Morgenbladet* 31. oktober – 6. november 2008 s. 36)

Chabons *Den jiddische politiforening* (på norsk 2011) er en roman der “to klassiske sjangere møtes: krim *noir* og kontrafaktisk historie. Vi befinner oss i Det føderale distriktet Sitka, en jiddischspråklig millionby i Alaska, sentrum for jødisk bosetning etter at staten Israel ble oppløst i 1948. Ordningen er midlertidig: Etter seksti år skal Sitka igjen bli amerikansk territorium. (Selv om rammen virker bisarr, er ikke Chabons påfunn fri fantasi; under annen verdenskrig var det faktisk planer om en frihavn i Alaska for jødiske flyktninger.)” (*Morgenbladet* 10. – 16. juni 2011 s. 38)

I romanen *Alfred & Emily* (på norsk 2009) skriver Doris Lessing om både det livet som hennes foreldre levde og det de ønsket å leve (hver for seg). “[F]ørst en kontrafaktisk fortelling om hvordan det kunne ha fortont seg om verdenskrigen aldri hadde vært, der faren får sin engelske bondegård og moren får sin lege, deretter om det faktiske livet på en forgjeldet farm i Rhodesia, i en tematisk inndelt memoar.” (*Morgenbladet* 8. – 14. januar 2010 s. 38)

Den sveitsiske forfatteren Christian Kracht sin roman *Jeg forblir her i solskinn og i skygge* (2008) har en handling der “Lenin aldri dro tilbake til Russland, og Sveits er blitt til SSR, en sveitsisk sovjetrepublikk.” (*Morgenbladet* 2. – 8. mars 2012 s. 38) Stormaktene under 2. verdenskrig ligner delvis på dem vi kjenner fra 2. verdenskrig og er delvis oppdiktet. I Afrika er det grunnlagt en stor sveitsisk-sovjetisk koloni. Krigen varer i 96 år. “A nameless narrator who, as we discover some way into the story, is a black mercenary from some Swiss colony in East Africa, is sent to find and arrest the mysterious counter-revolutionary Brazhinsky. He pursues him through the eerily beautiful, snow-covered emptiness all the way to the heart of darkness – the Reduit, headquarter of the Soviet military deep inside the Swiss mountains. What he experiences there, when the encounter with Brazhinsky finally happens, is the death of utopia. A disillusionment with everything that he has been taught that will ultimately make him undertake another journey, away from indoctrination and war.” (<http://unitedagents.co.uk/christian-kracht>; lesedato 10.08.12)

“En forhutlet Hitler våkner opp på en byggeplass i Berlin. Det er 2011, men det vet han ikke. Ennå. Forvirret forsøker han å orientere seg, blir sjokkert over mangelen på respekt han blir møtt med – før han finner en avisiosk og innser det utrolige. Han besvimer. Kioskeieren forbarmer seg over ham og gir ham nye klær – til erstatning for den gamle, skitne uniformen. Hitler er tilbake, men det er det ingen som skjønner. De tror han er en imitator, og blir raskt et fenomen. Han dukker opp i talkshow, får etterhvert sitt eget – og når vi forlater ham har han stiftet et politisk parti. Den tyske forfatteren Timur Vermes har hatt enorm suksess med sin

debutroman, "Han er her igjen". Først og fremst er det en humorbok, men tydeligvis også noe mer. Den er solgt i 850 000 eksemplarer, og har ligget på toppen av bestselgerlista siden desember – treffende prissatt til 19 euro og 33 cent per stykk. Hva er det som er morsomt? Boka er skrevet i førsteperson, så det er Hitler selv som forteller. Hans perspektiver på det moderne samfunnet, og ikke minst absurde politiske tordentaler – både som indre dialog og som faktiske taler i denne kontrafaktiske romanen, skaper driv og komikk. Det forvirrende, og kanskje tiltalende, ved boka er både at leserne og det fiktive universet i boka ler av og med Hitler. I boka gjør forfatteren et snedig grep: Hitler blir banket opp av nynazister, som feilaktig tror at han gjør narr av dem i sine tv-opptredener. Dette utnytter Hitler selvfølgelig til det fulle ved å spille offer, og vinner stor sympati hos andre ledende politikere og i media. Han snakker på tv med representanter for De grønne og Sosialdemokrater som bare virker lettere irritert over meningene hans. Metode og posisjonering vinner over politisk innhold." (*Dagbladet* 5. mai 2013 s. 3)

Den amerikanske forfatteren Shannon Selins roman *Napoleon in America* (2014) lar den franske generalen flytte over Atlanteren. "What if Napoleon Bonaparte had escaped from St. Helena and wound up in the United States in 1821? [...] Former French Emperor Napoleon has been imprisoned on a dark wart in the Atlantic since his defeat at Waterloo in 1815. Rescued in a state of near-death by Gulf pirate Jean Laffite, Napoleon lands in New Orleans, where he struggles to regain his health aided by voodoo priestess Marie Laveau. Opponents of the Bourbon regime expect him to reconquer France. French Canadians beg him to seize Canada from Britain. American adventurers urge him to steal Texas from Mexico. His brother Joseph pleads with him to settle peacefully in New Jersey. As Napoleon restlessly explores his new land, he frets about his legacy. He fears for the future of his ten-year-old son, trapped in the velvet fetters of the Austrian court. While the British, French and American governments follow his activities with growing alarm, remnants of the Grande Armée flock to him with growing anticipation. Are Napoleon's intentions as peaceful as he says they are? If not, does he still have the qualities necessary to lead a winning campaign?" (<http://shannonselin.com/my-book/napoleon-in-america/>; lesedato 17.10.17)

Også filmer kan fortelle en kontrafaktisk historie. I amerikaneren Kevin Willmotts liksomdokumentar *C.S.A.: The Confederate States of America* (2004) framstilles historien som om sørstatene vant den amerikanske borgerkrigen på 1860-tallet. Filmen inneholder blant annet gjengivelse av fotografier og øyevitneskildringer, filmkutt fra tilsynelatende autentiske spillefilmer, intervjuer og historikerforklaringer. Den hypotetiske forutsetningen er at det amerikanske samfunnet i 2004 fortsatt har afroamerikanske slaver, og dessuten slaver av andre "raser" (kinesere, latinamerikanere). Filmen avbrytes flere steder av reklameinnslag, bl.a. en reklame for en tung arm-lenke som en slave må bære og som ikke kan tas av. Armlenken gjør at det er lett å spore slaven hvis han eller hun rømmer. Alle reklamene er rasistiske, men til dels svært parodiske.

I en folder som fulgte med DVD-versjonen av *C.S.A.: The Confederate States of America* skriver Kaleem Aftab: “Director Kevin Willmott adroitly recreates the history of this C.S.A. [= Confederate States of America, dvs. USA under sørstatenes ledelse] with a documentary made by the fictional British Broadcasting Service. The film extends this fiction further by letting us take part in the first screening of the previously banned documentary in the C.S.A. A scenario that Willmott cleverly uses to allow us to see how America may have looked like today had the Confederate forces been victorious through the racist adverts being aired by the channel. At first glance this creates a sense of relief that the Civil War turned out how it did, but subtly mixing products and people from the actual history of the United States of America with the action, Willmott stops hiding behind his poker face and shows us his hand; this is a lamentation to the racial history of the United States of America.”

C.S.A.: The Confederate States of America inneholder også et kutt fra “an imagined film from D. W. Griffith about the escape to Canada of Lincoln”, der den tidligere presidenten har kledt seg ut som afroamerikaner og opptrer svært ynkelig når han blir tatt til fange av sørstats-soldater. Denne imaginære filmen er i svart-hvitt, og fungerer som en feiring av krigsseieren på 1800-tallet. Her angripes David Wark Griffith som regissør. “Of course, it’s always been a great bugbear of African-Americans and others who abhor racist images that the so-called father of cinema’s *Birth of A Nation* [dvs. Griffiths mest kjente film] contains an ocean of negative black images. It is as if Willmott, a professor of film at the Kansas University holds a mirror up to our world and cries. The danger of any film that deals with race is that it opens itself up for accusations, merited or not, of reverse racism and it’s something that Willmott and [Spike] Lee have both faced. Here, Willmott points his finger at the facial failings of the United States at everyone no matter how famous, what colour or religion there. He is unrelenting in his criticism.” (Kaleem Aftab) I begynnelsen av *C.S.A.: The Confederate States of America* er det en tekstplakat som advarer om at filmen ikke egner seg for “children and servants”, underforstått afroamerikanske slave-tjenere.

“Blodet står som geysirer ut av kroppen på slavedriverne i [Quentin Tarantinos film fra 2012] “*Django Unchained*”. [...] Filmen er den siste i en rekke hevnfantasier fra Tarantinos hyperaktive hånd. Tidligere har han latt kvinner slakte sine fiender og jøder skalpere nazister, det siste i den kontrafaktiske “*Inglourious Basterds*”. Også “*Django Unchained*” er kontrafaktisk, en stilisert drøm om en verden som aldri var, der herrefolket ikke får dø i synden.” (*Dagbladet* 18. januar 2013 s. 52)

“Ville utviklingen i Norge da ha gått i en helt annen retning uten unions-oppløsningen i 1905? Vi har spurt Øystein Sørensen hva som kunne ha skjedd hvis Norge og Sverige ikke skilte lag 100 år siden. [...] Sørensen har utviklet seg til å bli en av våre fremste eksperter på 1800-tallets og 1900-tallets skandinaviske historie, og har gitt ut boka “Historien om det som ikke skjedde: kontrafaktisk historie”. Det er kanskje derfor ikke så unaturlig at det også er han som i Norge er

blitt en av de fremste eksponentene for kontrafaktisk historieskriving. Å operere innenfor denne disiplinen må regnes som en risikosport. Det forutsetter at man har en inngående oversikt over et betydelig kildemateriale. Uten en solid faglig plattform er det ikke noe grunnlag for å konstruere troverdige, alternative historiske scenarier. [...] Øystein Sørensen er seg meget bevisst skillet mellom det å være fagmann og forfatter av historiebøker, og det å operere som en tradisjonell skjønnlitterær skribent. Å drive med luftige spekulasjoner om hva som kunne ha skjedd under en langvarig norsk-svensk union overlater han derfor til romanforfatternes fantasiutflukter. - For en seriøs forsker blir faktorene for mange å holde styr på jo lenger ut man kommer på 1900-tallet til at det kan regnes som interessant. Det vil ikke være mulig å konstruere plausible hendelsesforløp, sier Sørensen. Han ser det likevel som en realistisk mulighet at unionen mellom Norge og Sverige ville kunne ha "overlevd" et par tiår inn på 1900-tallet, som en type forsvarspakt, men alt taler for at unionen deretter ville ha utspilt sin rolle for godt." (<http://www.forskning.no/artikler/2004/desember/1103714335.73/>; lesedato 09.08.12)

"Secret history is fiction that supposedly shows 'what really happened' or 'what happened behind the scenes'. It includes fictional explanations for the cause of real events and incidents that the author claims were hushed up. Because it includes real events and real people, secret history is often confused with alternative history. But, if a novel is about 'what really happened' then it's secret history not alternative history. Many thrillers are secret histories. For example, *The Eagle has Landed* describes an assassination attempt on Churchill. Jack Higgins presents the story as 'based on fact' and has a clever explanation of why the assassination was not recorded by history. It's a great thriller, but it's secret history, not alternative history. [...]

Paleofuturism is an author looking forward and imagining what might happen in the future. That imagined future has now been overtaken by reality. [...] Alternative history is an author looking back and imagining what might have happened if the past had gone differently. [...] For example, *A Very British Coup*, by Chris Mullen describes attempts to destabilise a socialist government in Britain in the 1990s. It now reads like alternative history, but Mullen wrote it in the 1980s, so it's actually paleofuturism. [...]

One steampunk story that is a hand-waving alternative history is *The Difference Engine* by William Gibson and Bruce Sterling. The point of departure is that Charles Babbage receives funding to complete his mechanical computer, which in the real world he didn't." (Graeme Shimmin i <http://graemeshimmin.com/what-is-alternative-history/>; lesedato 16.10.17)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>